

O velké touze

Pověst z Uherského Brodu

Byla krásná, zářivě jasná zimní noc. Nad zšeřelým krajem jiskřily hvězdy jako rozseté démanty, v hloubce pod nimi pluly bílé kupovité obláčky, podobné letícím labutím.

V rohové komnatě Volenovského hrádku, odkud bylo vidět vzhůru k horám i dolů rovinou ke vsi, odpočívala za těžkým závěsem mladá zemanova žena. Usmívala se ze sna. Zdálo se jí, že si hraje na louce s dětmi, jedno jí přineslo kytici polních chrp, vrhlo se jí do náruče a volalo:

„Hraj si se mnou, jsem tvoje dítě!“

Otevřela oči, kolem všude prázdno, tma a zima. Zase jen klam a mámení.

„Kde jsou mé květy?“ blouznila žena. „Což nejsem jeden z nich a neodkvétám tu naplano jako polní tráva? Jak je to smutné!“

Mladí manželé prožívali na osamělém hrádku svá nejkrásnější léta, k úplnému štěstí však jim chybělo dítě, po němž stále marně toužili. Zvláště žena pro to velmi trpěla a byla rok od roku nešťastnější.

Hledali pomoc u mužů vědy, lékaři však neměli pro ně léku a mudrcové řekli:

„Jen láska dává vznik životu.“

Navštívili kouzelnici pod vrchem Lukovem, vydali se k hvězdopřevodcům, dali si hádat od cikánky a znovu se vrátili k lékařům, však dítěte se nedočkali.

Byl to začarovaný kruh.

Zemanka vstala pod tíží svého opojení, rozžehla světlo a prohledala všechny záhyby zřasených látek, všecky kouty ložnice, zda se jí děcko někam neschovalo. Pak si teprve uvědomila hořkou skutečnost.

Zhasla svíci, vrhla se na kolena a v modlitbě a rozjímání přečkala několik dlouhých hodin, než opřena o hranu postele znovu usnula.

Po chvíli zeman, její manžel tiše vklouzl do ložnice, zvedl paní se země a něžně ji uložil do lůžka.

V tom okamžiku počal se rozvíjet její nový sen.

Z roviny nad řekou zvedá se skalnatý útes, pokrytý vřesem a smrčím. Vrcholky stromů zakrývá mlha, všechno odpočívá pod příkrovem sněhu. Od řeky vane studený vítr a teď začalo sněžit.

Vyběhla na závěj s lehkostí, jakou pocítujeme jen ve snu, stoupala jako po schodech a sněh, mrazem skutý, nesl ji houštím k malé mýtině, kde mezi stromy probleskovalo světlo, jako by tam sta svíce hořelo uprostřed lesa.

Šla za tím světlem beze strachu a zastavila se na paloučku, kde vyrůstal ze sněhu živý keř. Šípkový keř, zeleným listím oděný, keř s kvetoucími růžemi, svěžími a vonnými, jako by právě byl nejbujnější máj. Květy se chvěly na stoncích a nad keřem se vznášela krásná paní s dětátkem v náručí, kynula poutnici a mile se usmívala:

„Pojď, přístup blíží!“

Vysoko nad lesem zářil měsíc, velký a jasný a stromy se třásly zimou, vzdyť přece tolik mrzlo.

„Budeš mít syna,“ pravila paní. „Za svítání vyjdi k řece Olšavě, překroč ji a na návrší v lese na palouku najdeš keř s rozvítými růžemi. Označ to místo a zbuduj tam kapli k mé počtě.“

To všechno zemanka ve snu jasně viděla i slyšela a bylo jí tak lehce a krásně, jako když po nekonečné noci opět vysvitne slunko.

Probudila se nevyřekně šťastna. Jako ozvěna zněla jí v sluchu slova tajemné paní, kvetoucí keř plál jí před očima jako posvátný oheň a všechno kolem vonělo po růžích.

„Byl to sen nebo skutečnost?“ ptala se sama sebe.

Vstala a přistoupila k oknu. Viděla širou rovinu, bílá jiskřící pláň prostírala se před ní jako vlnící se jezero, pokryté bělostnou pěnou. Měsíc plul nad krajinou jako velká lampa, na horách v dálce třpytil se led a na jezeru vyčnívaly z mlhy stožáry lodí, kotvicích uprostřed zpěněných vod.

A jak vítr přeletěl jezerem, obraz se změnil. Lodi, houpající se na rozčeřené hladině, nebyly již loďmi, byly to chaloupky vsi Volenova, zasazené do roviny, kudy protahoval větrík a hnal před sebou spousty sněžného prachu.

Znovu zadul vítr a tu viděla jen strážní věž s vrzající korouhvičkou, podél cimbuří přecházel hlídač s hlásnou troubou v ruce, vydupával z botů mráz a odměřoval čas rytmem svých kroků.

„Měla bych vzbudit muže,“ vzpomněla si zemanka a zazvonila u dveří jeho ložnice.

Zeman pozorně paní vyslechl, byl však spíš mužem činů než snů a nepřikládal jejím vidinám mnoho víry. Také neměl chuť vydávat sebe i ženu všanc rozmarům počasí a řekl:

„Sny se podobají podvrženým mincím. Když se nám zdají, jsou krásné, po probuzení však poznáváme jejich faleš a nicotu.“

„Ovšem,“ pravila žena, „půjdu tedy sama a ta, která mi ukázala kvetoucí keř v závějích, ochrání mě též před divou zvěří a útrapami cesty.“

Zeman neodpověděl, ale když za rozbřesku jitra vypravena na cestu podala mu ruku k políbení, zavedl ji k připraveným saním a než se slunce prodralo z mlh, uhánělo již spřežení s oběma manžely po umrzlé pláni k severu.

„Jen aby nepřišla bouře,“ strachoval se muž rozhlížeje se po obloze.

Nebe zpočátku jasné zvolna se zatahovalo, mráz však pátil jako oheň a pak se začalo divoce chumelit. Sáně postupovaly nyní jen krokem. Kočí neviděl dál než na chvosty koní a dal svému spřežení úplnou volnost.

Ujeli kus cesty v příšerné metelici, ale koně šli bezpečně podle říčky. Vločky větrem zmítané vířily v divokém reji a všichni tři se museli přidržovat saní, aby je vichřice nesmetla.

Po chvíli se vítr ztišil a hle, před nimi se zvedal zalesněný skalnatý svah.

Sáně zastavily na břehu řeky, překlenuté mostem z ledu a sněhu. Zeman se zemankou po něm přešli a dali se vzhůru chodníkem do příkrého kopce.

Znovu zadula vichřice. Smrky skláněly přetížené větve až k zemi, vítr zvedal mračna sněhu a vrhal je ubožákům do obličeje. Když se chtěli ukrýt, zapadli do závěje a pak začali bloudit. Zcela vysílení se nakonec přikrčili ke stromu, neboť nevěděli, co by jiného mohli podniknout. Kočí v hučení větru neslechl volání svých pánů, nesměl také odejít od koní a odjinud nemohli čekat žádnou pomoc.

Teprve před večerem, kdy bouře jako na povel ustala a škvírou mezi mraky se prodralo slunce, vystoupili z úkrytu a po malé chvíli se octli na mýtině, lemované smrky a jedlemi. Žena se opřela o kmen a hluboký vzdech vydral se jí z prsou:

„Ty můj sne, sne můj líbezný, je možno, abys klamal?“

Plaše se rozhlédla a nemohouc už potlačit zklamání, dala se do hořkého pláče.

„Poznávám to místo,“ naříkala, „ve snu jsi mi je zjevila, milá paní, však keř s růžemi nikde tu nevidím!“

„Dívej se výš!“ ozval se v ní tajemný hlas.

Pohlédla vzhůru proti svahu a její usazené oči rázem se rozžářily.

V závěji při stěně lesa vyrůstá ze sněhu rozpuklý růžový keř s rudými vonnými květy. Růže se chvějí pod dechem vánku, jako by jim větřík šeptal do lístků:

„Je něco krásnějšího, než jste vy?“

Pokynula muži, který unaven stál opodál a oba přistoupili a klekli do sněhu, nedbajíce zimy ani únavy. Několik růží si pak utrhli na památku a jejich potomci je chovali v úctě jako vzácnou rodinnou relikvii, dokud se vybledlé lístky zcela nerozpadly.

Nedlouho poté narodil se zemaně na Volenovském hrádku zdravý, sličný hošík.

Jakmile roztál sníh, přivedl zeman do lesa drvaře a tesaře a na mýtině, kde dosud jen uhlíři u milířů prozpěvovali své teskné písně, sroubili ze dřeva kapli. Stála tam po mnoho let a oba manželé navštěvovali ji každou zimu ve výroční den zjevení.

Zemanka přicházela sem brzy zrána za jarních dnů, kdy lesy kolem zněly ptačími melodiemi, tak jásavými a mnohotvárnými, a když ji skličovala samota a pocit nekonečnosti, zahleděla se na zobrazený svůj sen na průčelní stěně s tichou vzpomínkou.

„Ó, paní!“ volalo v ní zkroušené srdce, „kde se zjevuješ, tam vítr se tiší, bouře umlká a duše se napájí z nejčistšího zdroje milosti. Ty poroučíš rose a větru a slunci!“

Také jiní hosté si milé místo v lese oblíbili a poddaný lid sem putoval z širokého okolí se svými zpěvy a prosbami.

Kaple ovšem chátrala. Jednoho dne zničil ji blesk, zeman však na témž místě dal zbudovat kapli novou, prostornější a pevnější.

Návštěvníků přibývalo a jak pověst praví, z celé Moravy a Slezska, ba až z Polska a Uher nacházeli sem vytrvalí poutníci cestu. Sotva zavál jarní vítr, oživovaly v celém okolí stezky a lesní chodničky, každá studánka byla pečlivě vyčištěna a cestičky k ní prošlapány. Při olšavském přechodu vyrůstaly hospody, útulky a noclehárny.

Sám uherský král Ondřej I. v polovici XI. století každoročně prý vedl do Brodu průvod velmožů s množstvím pěšihó lidu. Sešlou dřevěnou kapli dal strhnout a nahradil ji kamenným kostelíkem, v němž umístil vzácný svůj obraz černé Matky Boží byzantské. Obraz byl zavěšen nad růžencovým oltářem na místě, kde zemanští manželé našli před lety ve sněhu keř s rozkvetlými růžemi.

Týž Ondřej I. založil prý v roce 1049 nad olšavským brodem město, obdařil je výsadami a nazval Uherským Brodem.

To jsou staré pověsti.

Pravděpodobnější se zdá, že rozsáhlé sídliště s hradem vyrostlo zde v 11. století za knížete Břetislava, který opevnil jiho-východní Moravu proti Uhrům věncem hradišť a vodních pevností. Tyto domněnky mohl by potvrdit nebo vyvrátit zevrubný archeologický průzkum nejen v Brodě samém, ale i v jiných starých, vojensky významných místech v okolí.

Po zpuštění kraje v pozdějších válkách byla pak osada Na brodě obnovena jako městské sídliště s hradbami, příkopy a čtyřmi branami. Velikostí i významem byla tehdy hned za knížecím sídelním městem Olomoucí.

Přemysl II. povýšil osadu roku 1272 na královské město a zřídil prý v ní dominikánský klášter s gotickým kostelem na základech původního kostelíka. Když v bojích o město byl klášter několikrát zpuštěn, vznikl v roce 1673 na starém půdorysu nynější třílodní barokový kostel s nádhernou sochařskou výzdobou.

Boční oltář s obrazem Černé Madony stojí opět na místě, kde podle pověsti paní Volenovského hrádku našla v únoru keř rozvitéch růží a kde přijala zprávu o splnění svého snu a své velké touhy.

